

El grup com a eina de treball des dels serveis socials

Àngels Vives Belmonte¹

Resum

El treball fa una aproximació a la paradoxa del poc ús que es fa a la xarxa de benestar social del grup com a eina de treball per afavorir les capacitats cooperatives dels usuaris dels serveis. Descriu la importància en el desenvolupament de la humanitat dels grups i com fins al segle XX no es poden pensar els grups com a eina de treball per al guariment i l'activació de l'autonomia del subjecte. Introdueix la teoria de Wilfred R. Bion sobre el funcionament grupal, distingint els Supòsits Bàsics com a configuracions emocionals primitives i el Grup de Treball com la capacitat organitzativa grupal. Descriu les diferents modalitats de grups que es fan en les xarxes de Salut i de Salut Mental, i parla de la necessitat dels professionals de poder treballar acompanyats i alleugerits de la solitud de les consultes.

Paraules clau: Grup de treball, salut mental, psicologia de masses, observatori de bebès.

Per citar l'article: VIVES BELMONTE, Àngels. "El grup com a eina de treball des dels serveis socials", en *Revista de Treball Social*, núm. 201 (abril 2014) Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya. Pàgines 40-49. ISSN 0212-7210.

Abstract

This work is an approximation to the paradoxical fact of the little presence of group work in the welfare system to promote the users' cooperative capacities. It describes the importance of groups in Humanity development and how since the end of the 20th century it starts to be considered a tool to care and to activate individual's autonomy. It introduces Wilfred R. Bion's theory about group functioning (distinguishing Basic Assumptions as primitive emotional configurations and Work Group as the group capacity for organization). It describes different group models used in health services and mental health services pointing out the professionals' need to work together and lightened of the loneliness in consultations.

Key words: Work group, mental health, mass psychology, babies' observation.

¹Psiquiatra. Psicoanalista (Societat Espanyola de Psicoanàlisi (SEP)- International Pshychoanalytic Association (IPA)). Presidenta de la Fundació Congrés Català de Salut Mental. Membre de Grup Alfa. Institut de treball grupal i familiar. Membre de l'ABE per l'Observació de Bebès. Docent i supervisora de treball en grups i famílies a diversos equips de la Xarxa de Salut Mental. Correu electrònic: 8226avb@comb.cat.

Una paradoxa

Des de sempre m'ha cridat l'atenció que des dels dispositius de treball social s'hagi dispensat poca atenció als usuaris dels serveis en grup. No se'ls ha convidat gaire a participar en grups en què el professional pugui articular la capacitat dels usuaris de compartir, identificar-se, posar en comú la seva situació. La disposició grupal permet posar en joc la capacitat pensant i cooperativa que emergeix quan estem amb d'altres, si es dóna una bona contenció de la tasca grupal. Tampoc l'he observat en aquest medi respecte al format grupal inter pares, grups d'ajuda mútua, que sovint han quedat fora de les competències dels treballadors socials. En canvi, sí que els han afavorit, facilitant i articulant espais d'aquestes característiques que ja vénen organitzats, però per associacions o iniciatives alienes a la xarxa de Benestar Social. Cal, doncs, que s'organitzin perspectives d'atenció pròpia del treballador social, que incloguin la possibilitat de rebre la demanda, o d'elaborar-la i fer un treball a partir de ser acollida i treballada grupalment.

Per fer això cal que el treballador social es familiaritzi amb aquesta eina d'atenció, igual que s'està fent als Serveis de Salut Mental des de fa més de quaranta anys. La meua percepció, tot i que conec poc el treball dins dels dispositius de Benestar Social, em dóna una idea més de treball individual i familiar que de maneig grupal. M'arriba més com una rèplica d'una concepció psicologista que d'una disposició de les pròpies concepcions teòriques de la disciplina social.

Social i grupal no poden funcionar dissociadament. Des de la concepció teò-

rica i tècnica d'intervenció en treball social, s'ha donat gran valor a la capacitat d'acollida i a l'atenció personalitzada als usuaris o a la detecció de situacions de risc o al treball familiar, totes activitats assistencials o preventives de primer ordre i imprescindibles. No obstant, cal que els professionals de TS facin seus els instruments de treball que ja fa molts anys que estem usant els professionals de SM. I el treball amb grups té necessàriament un caràcter social.

En la situació social actual, moltes persones que han desenvolupat recursos joics adequats en el seu desenvolupament personal, amb capacitat de sostenir estudis i feina, s'han vist privades dels recursos bàsics, tals com feina, habitatge i recursos alimentaris mínims per ells i les seves famílies. Son persones amb capacitat de fer ús dels recursos grupals d'una manera adequada. Si l'actitud d'atenció es fa només amb un caràcter individual, i articulant els recursos del sector i comunitaris pot ser insuficient, sobre tot és molt aclaparadora pel professional que ha de suportar el pes de les demandes sol al seu despatx, i amb la carència de recursos per satisfer les necessitats expressades. És fàcil que es doni una regressió i instal·lació en un funcionament altament dependent, o un abandonament desesperançat. Crec que només pot revertir-se aquesta situació si els usuaris, grupalment, adquireixen la capacitat de pensar i organitzar-se. I per això necessitem el grup. Sigui un grup de característiques d'ajuda mútua o un grup amb professionals que l'organitzen i el sostenen.

Han estat més iniciatives sindicals les que han organitzat grups de persones en atur de llarga durada, que estan tenint una

bona acceptació de part de les persones afectades.

■ **Crec que reunir els usuaris en un espai on posar en comú la situació de necessitat seria el primer pas per a l'activació d'un sistema de responsabilitat col·lectiva que permet l'emergència de pensament nou.**

Crec que reunir els usuaris en un espai on posar en comú la situació de necessitat seria el primer pas per a l'activació d'un sistema de responsabilitat col·lectiva que permet l'emergència de pensament nou. És des d'aquesta responsabilitat col·lectiva que es farà possible assumir el pes de la responsabilitat subjectiva. Tots i cadascun tenim responsabilitat de trobar una sortida, un pensament nou, que ens rescati de la situació que estem vivint.

I una altra situació important és que el grup permet de treballar acompanyat. Serem dos (tres, si és possible un observador en el grup) que estarem junts per fer-nos càrrec de portar el grup a la tasca de pensar. Aquesta situació és veritablement alleujadora també de la soledat del professional al seu despatx.

Un apunt

Atès que el meu treball està inspirat des de la meva formació com a psiquiatra i psicoanalista, no vull passar per alt un deute que tenim en particular a una dona, en la prehistòria del treball terapèutic en grups. Aquest deute és cap a Jane Addams

(Illinois, 1860 – Chicago, 1935). Una dona que va saber posar en marxa un dispositiu eminentment grupal, lluny de la idea de beneficència.

Jane Addams, juntament amb Ellen Gates Starr, creen la Hull House a Chicago al 1889. Aquesta dona va viure una infància difícil. Va morir la seva mare quan ella tenia dos anys i va ser criada, juntament amb els seus germans, per la segona dona del pare, que va tenir dos fills més.

Jane crea aquesta casa d'acollida, on són rebuts immigrants i gent desfavorida de les barriades marginals de Chicago. Arriben a rebre fins a 2000 persones per dia, i creen tota una estructura que permet les classes per adults, classes d'història, cuina, activitats artístiques, grups de teatre, borsa de treball i d'altres. Van publicar, el 1895, un treball que va encarregar el Departament de Treball del Govern al 1893, per obtenir un cens sobre salari i etnicitat dels barris marginats i habitatges de Chicago. Aquest estudi *Hull-House Maps and Papers* va ser l'inici de tot un treball de recerca amb una metodologia que va adoptar l'Escola Social de Chicago.

Va ser co-fundadora, al 1915, de la Lliga Internacional de Dones per la Pau i la Llibertat, en plena Gran Guerra. Va ser professora associada de Sociologia de la Universitat de Chicago i Premi Nobel de la Pau al 1931, primer premi Nobel atorgat a una dona als EUA.

Necessitava, primer, aproximar-me a aquesta dona, per veure que la grupalitat no és aliena al treball social, i crec que hi ha hagut un cert allunyament a aquesta disposició, com si treballar en grup tingués més a veure amb la beneficència que amb un treball rigorós i singular.

Els grups humans

Des de tota la història de la humanitat, els grups han estat l'element central per fer front a les necessitats col·lectives, des de la necessitat d'empara, protecció, nutrició, a la necessitat de defensa davant una amenaça interna o externa al propi grup. Per comprendre més cabalment el fet grupal necessito representar-me'l millor, com en una mirada del més ancestral, com a homínids.

Des de l'inici de la humanitat ens hem organitzat en grups per fer front a les situacions d'alta necessitat. Sigui en els funcionaments nòmades, però especialment a partir de la instal·lació sedentària, el grup ha estat l'organitzador del fer i el pensar humà, incloent el cos. En aquest escenari ens trobem que completada l'erecció corporal que permetrà l'alliberament de les mans i el seu ús instrumental, es produeixen multitud d'elements nous. S'allibera la gorja, fet que permetrà l'emergència d'un aparell fonador, i es crea un desenvolupament encefàlic considerable. La possibilitat de fonació, per tant el llenguatge, accedint a un sistema simbòlic en contínua expansió, que inclou a més de sons i paraules representacions en imatges, nombres, formes geomètriques, sons que s'expressaran com a notes musicals, moviments que s'expressaran en la dansa. Tots aquests elements simbòlics permeten el pensament i la comunicació.

Però malgrat que fa milions d'anys que ens relacionem en grups, que tota la història de la humanitat està relacionada amb fenòmens grupals, no és fins el segle XX que el grup és concebut com a instrument terapèutic o com a eina de treball.

■ **Però malgrat que fa milions d'anys que ens relacionem en grups, que tota la història de la humanitat està relacionada amb fenòmens grupals, no és fins el segle XX que el grup és concebut com a instrument terapèutic o com a eina de treball.**

Aquest fenomen, és a dir prendre consciència del potencial de creixement (i destructiu) dels fenòmens grupals, no és nou. El que sí que és nou és que l'estudi i l'observació dels fenòmens grupals ens doti d'un instrument de treball molt potent per poder ajudar els usuaris de treball social, com estem fent fa molts anys en els serveis de Salut Mental.

La meua proposta de treball és pensar en una qüestió: cada situació de grup produeix l'emergència d'un aparell psíquic grupal, que tindrà, segons el moment del grup, una vida efímera, *ad hoc*, per a un moment determinat, o més estructural i complex si el grup té vida més llarga. Institucions, organitzacions, estats, ens indiquen que existeix una cohesió en l'aparell psíquic grupal que es fa reconeixible. Aquest aparell psíquic poderós també es fragilitza i disfunciona fàcilment, perd coherència, es deforma, es fragmenta o es perverteix. Estem en un moment en què la situació social ens parla de tot això.

Aquest aparell psíquic grupal requereix el desenvolupament d'un instrumental teòric-tècnic per observar què i com es donen els fenòmens grupals i poder descriure'n la naturalesa, l'estructura i el funcionament.

Alguns interrogants. Què és un Grup?

Què és un grup? El grup té una entitat psíquica? Quin és el seu aparell psíquic?

És un aparell fet de somnis, el grup? Heràclit afirma que fins i tot els dorments participen en la vida mental dels desperts o dels pensants.

Està fet de somnis, de mites? On se suporten?

Hi ha un suport material de la ment grupal?

Com i on es guarda memòria dels esdeveniments col·lectius? En són els mites aquest suport? És l'art? És la ciència?

Com s'organitza la ment del grup per portar a terme la tasca i dur-la a l'acció sostinguda, una acció coherent amb la tasca que s'ha decidit?

Com recau la història col·lectiva en l'individu? Tots vivim un temps comú, una història comuna, però recau de la mateixa manera?

La meua manera de pensar el grup té a veure amb la meua formació psicoanalítica, amb la meua formació en Observació de Bebès i especialment amb els treballs de Wilfred R. Bion. Aquesta serà la base de la meua aproximació teòrica.

L'ús del grup com a eina terapèutica

Sabem que el funcionament en grup ha estat present des de l'inici de la humanitat, ha creat justament la dimensió humana, indissociable de la dimensió d'allò grupal. No obstant, la història dels grups, com a eina terapèutica és relativament nova. No va començar com a recurs psi-

quiàtric, ni en l'àmbit de Salut Mental. Va ser a principis del segle XX, cap el 1905 a Boston; Joseph Pratt, un metge internista, va posar en marxa un dispositiu d'atenció en grup per a pacients afectats de tuberculosi pulmonar. Es tractava d'un centre ambulatori on anaven pacients sense recursos per ingressar a la clínica. Va donar-li la categoria de tractament i consistia a explicar qüestions relatives a l'alimentació, el descans, la manera d'exercir els controls de pols, temperatura corporal, pes, per poder fer un seguiment convenient del procés terapèutic. Va adonar-se que, encara que estava plantejat com un grup educatiu, els pacients parlaven espontàniament de la seva situació i els resultava beneficiós. Més endavant va aplicar aquest procediment a la clínica on treballava amb els pacients ingressats, i va observar evolucions millors en els pacients que assistien regularment als seus grups.

Aquesta experiència se sol considerar el punt de partida del treball en grups com a eina terapèutica, en el sentit que es produeix una presa de consciència del plus terapèutic que suposa la disposició grupal.

El grup com a eina terapèutica té una prehistòria i una història

Freud, i després Bion, citen diferents autors, entre els quals Gustave Le Bon (1841-1931), psicòleg social francès que va publicar al 1895 un llibre, *La psicologia de les masses*, en què descriu el seu comportament, inspirat en gran mesura per la Revolució Francesa. Aquest llibre, en dos anys, va tenir més de vint edicions, és a dir que va suscitar un gran interès. El primer capítol és "Característiques generals

de les masses. Llei psicològica de la seva unitat mental”. Parla d’una unitat mental en el funcionament de la massa i va descrivint les seves característiques: suggestibilitat, impulsivitat i d’altres. Quan parla de “La imaginació de les masses” diu: “Fins a cert punt, les masses estan en la posició del dorment, la raó del qual, temporalment suspesa, permet el sorgiment en la ment d’imatges d’extrema intensitat que es dissiparien ràpidament si fossin sotmeses a l’acció de la reflexió”. És a dir, relaciona dormir, somiar, imatges d’extrema intensitat que es donen en un estat particular de les masses.

Freud, en els seus treballs *Psicologia de les masses i anàlisi del Jo, Tòtem i Tabú, Moisès i la religió monoteïsta* i d’altres, s’inspira en alguns aspectes en la lectura dels treballs de Le Bon.

Aquests treballs, entre molts d’altres, constituïran la base per entrar a la història del grup com a eina de treball.

Història del treball en grup com a eina terapèutica

Caldrà anar a contemplar el paisatge desolat per les dues guerres de la primera meitat del segle XX, especialment a Europa i el Japó, amb milions de morts, per tal de comprendre la necessitat dels pensadors en aquell moment de reflexionar i aprofundir en el comportament grupal humà. Què havia portat l’home a una situació de destrucció tan terrible? Calia l’estudi del comportament dels grups humans com a responsabilitat individual i col·lectiva.

A Northfield, durant la Segona Guerra Mundial, apareix un nucli de pensament en els oficials psiquiatres que atenen els

soldats que són rellevats del front per neurosi traumàtica.

Bion, Rickmann, Foulkes, entre d’altres, organitzen treball amb els soldats des d’una perspectiva grupal, de pavelló. Wilfred R. Bion publica aquests treballs en diferents moments que van des de 1942 a 1961, en què dona la versió definitiva, *Experiències en grups*. El 1948 és convidat a posar en marxa una recerca sobre grups a la Tavistock Clinic. Foulkes, d’altra banda, iniciarà el seu propi treball. El que ambdós tenen en comú és la formació psicoanalítica, que els permet de concebre l’entitat pensant dels grups i els seus funcionaments inconscients.

Abans d’això, a partir de la Primera Guerra Mundial, Lazell, psiquiatre americana, va treballar grupalment amb soldats en situacions d’estrès posttraumàtic.

Algunes idees bàsiques de Bion respecte al funcionament dels grups

Supòsits bàsics. Grup de treball. Sistema protomental

Procuraré seguir aquests postulats bionians per acostar-me a la idea de desenvolupament de l’aparell psíquic del grup i de l’aparell psíquic grupal de l’individu. És a dir, hi ha un aparell psíquic del grup. També en cada individu hi ha un espai més o menys desenvolupat, més o menys complex, on es dona una representació i una ressonància dels fenòmens grupals.

Bion descriu les configuracions emocionals del grup com a entitat, i ho fa des de la intuïció d’un aparell primitiu actiu en tots els membres, que inclou el cos en la

seva totalitat, que és a la base, i un sistema mític en relació amb aquesta constel·lació corporal. Juntament a aquest aparell bàsic, postula l'existència d'un aparell sofisticat que permet el desenvolupament del grup i dels seus individus, que anomena Grup de Treball.

Organitzadors - Supòsits bàsics

Són configuracions o constel·lacions emocionals, per tant inclouen el cos, el somni i el mite. Descriu tres supòsits i en cada moment hi ha un supòsit operatiu, i es van succeint, sense ser mai simultanis. El supòsit bàsic expressat deixa els altres dos no operatius, però no inactivats. Els supòsits funcionen de manera atemporal, és a dir no tenen en compte gestió de temps.

Supòsit de dependència, on el mite predominant té a veure amb la necessitat de trobar en el grup un espai de confiança, on serem acompanyats, emparats, protegits i nodrits. Protegits des d'aquesta necessitat d'emparedat, seguretat i nutrició que permetrà una desactivació del sistema d'alerta i ens permet dormir i somniar. Hi ha una expectativa que el grup ens protegirà del desemparament i ens dona un lloc de pertinença.

Supòsit d'Atac i Fuga, seguint també la línia de l'eix neuroendocrí corporal amb el sistema d'alerta activat. El grup ha de protegir-nos d'una amenaça que prové de l'exterior o de l'interior del grup, de manera que ens organitzarem per l'atac o la fuga, en una clara posició de conflicte i defensa. Si la lluita s'organitza respecte a un altre grup, això proveirà uns escenaris i uns relats diferents de quan l'amenaça està situada dins el propi grup, configurant situacions de boc emissari o de boc expiatori

(expulsió o sacrifici-destrucció d'aquest membre) que ens porta a la idea de l'ene-mic dintre del grup.

Supòsit d'aparellament, seguint també el cos, i també el seu eix neuroendocrí. El grup haurà de proveir la possibilitat d'aparellament, que el grup suporti el dos, la parella, la intimitat a dos. I aquest aparellament permetrà la supervivència del grup. En la dimensió mítica aquesta parella portarà un bebè, una idea nova, un messiès que ens rescatarà de la nostra aflicció —esperança messiànica— i obrirà possibilitats noves per al grup.

Cada un d'aquests supòsits crearà un clima emocional característic que ens involucra a tots de forma anònima i unànime, amb valència diferent. El terme "valència" el prenem de la química, i descriu una disposició combinatòria per a cada supòsit bàsic. És a dir, un pot tenir una valència més alta per combinar-se amb el supòsit d'atac-fuga i l'altra per al supòsit de dependència, però tots tenim aquesta necessitat. És a dir que en un moment determinat s'activa en tots els membres del grup un determinat supòsit, però no amb la mateixa intensitat.

El **Sistema Protomenta**l és una concepció d'un espai on el que és somàtic i el que és psíquic són indiferenciats, i on es troben allotjats els supòsits no operatius en aquell moment. La idea és que en la salut del grup els supòsits s'alternen. Si un supòsit queda sense la possibilitat d'expressar-se, això ens emmalalteix tant somàticament com psíquica.

Grup de treball

És l'organitzador del grup per la realització d'una tasca. Aquest dispositiu del

grup opera amb criteris diferents dels supòsits bàsics, encara que els ha de tenir en consideració. Treballa amb criteris de temps, sentit de l'oportunitat, ponderació, discerniment. També amb criteris de singularitat de cada membre, amb mètode de treball. Inclou tots els elements que, més endavant Bion va proposar en la Taula per organitzar pensament (hipòtesi definitòria, defensa, notació, atenció, indagació, acció). Opera amb memòria, registre de l'experiència.

Quan en un grup cal fer un treball que emergeix des de la seva autèntica necessitat, la posada en funcionament de l'acció no és senzilla. A mi em recorda la dificultat d'un bebè que encara no ha organitzat el seu aparell psicomotriu per conèixer les distàncies, la força adequada... En el grup també passa. L'acció pot ser lenta o massa ràpida, precipitada, brusca, insegura i inestable. De manera que requereix entrenament. Capacitat d'acció i sosteniment en el temps, d'una acció coherent amb la necessitat del grup.

Bion ens explica com els grups tendeixen a instal·lar-se en funcionaments regressius que s'organitzen al voltant de la necessitat que d'altres pensin i facin per ells, els líders, els polítics (supòsit bàsic de dependència), o bé entren en funcionaments paranoides, quan se senten amenaçats des de dins o des de fora del grup (supòsit bàsic d'atac i fuga), o bé s'instal·len en la idea que apareixerà una idea nova, o un líder nou, que a manera d'un messiès ens salvarà de la situació, esperança messiànica (supòsit bàsic d'aparellament). És sobre aquests funcionaments bàsics que organitzen la vida emocional del grup que s'instal·la el que denomina Grup de Tre-

ball. El Grup de Treball vindria a ser com un vaixell al mig del mar, per sobre de les corrents submarines i les tempestes (emocions i supòsits bàsics), però que acostuma a arribar a port.

■ **El Grup de Treball seria una organització psíquica que ens porta a l'assoliment d'una tasca. Necessita comptar amb un element: la cooperació dels seus membres.**

De fet, Bion parla de la importància i la fortalesa d'aquesta organització de la ment grupal. El Grup de Treball seria una organització psíquica que ens porta a l'assoliment d'una tasca. Necessita comptar amb un element: la cooperació dels seus membres. Aquest és un element central. D'altres seran que a diferència del funcionament per supòsit bàsic, el G. de T. compta amb els criteris de realitat, temps, procés, organització, disponibilitat, sostenibilitat, singularitat de cada membre, memòria del grup, apren de l'experiència. Ens adverteix de la importància de la cooperació en el grup de treball.

Patologia de la grupalitat. Només un apunt.

Com a element poderós de l'organització humana, el grup també emmalalteix. Tota la potencialitat que té com a matriu del creixement dels seus membres pot revertir en funcionaments patològics que no correspon tractar aquí. Només vull fer un apunt, ja que tots coneixem la capacitat

d'emmalaltir que també tenen els grups humans, des dels funcionaments en famílies malaltes, el funcionament de les sectes o la situació sociopolítica actual.

Des de Salut Mental i Treball Social no fem altra cosa que treballar amb aquesta realitat. Les famílies que consulten, sovint són grups humans que han emmalaltit per diferents raons, que moltes vegades tenen un component transgeneracional que es va transmetent. D'altres vegades hi ha disfuncions més senzilles que es poden revertir i alleujar, però cal que aprenguem a diagnosticar els processos de patologia grupal i social. Hem de prestar més atenció a com sabem que s'instal·len els funcionaments patològics en els grups.

La importància i la responsabilitat que tenim com a agents de salut individual i col·lectiva ens col·loquen en la necessitat de crear espais de pensament col·lectiu per fer front a les dificultats que ens planteja el moment actual. Crec que no hi ha altra manera de donar resposta a les necessitats que tenim plantejades.

Expansió del treball terapèutic en grups

Després de les primeres experiències usant el grup com a eina, element terapèutic, que he referit amb un metge internista, Joseph Pratt, no hem parat d'usar els grups com a espai d'observació terapèutica. En tot el món s'ha produït una gran expansió de l'ús d'aquest recurs, a molts nivells diferents i amb elements tècnics ben diferents.

A Europa, Amèrica del Sud i també als EUA es va obrint un ampli ventall d'experiències grupals. Les infermeres, aviat,

especialment les llevadores, van usar els grups per donar espai a les embarassades i als temes de criança. Des de les institucions psiquiàtriques, a mitjan segle XX es va posar en marxa un qüestionament de la manera d'entendre l'atenció als pacients, i d'entendre la malaltia mental. Les assemblees de pacients i personal als pavellons dels hospitals psiquiàtrics varen obrir possibilitats de pensament nou.

D'altra banda, es van posar en funcionament experiències amb metges de capçalera, grups Balint, que més endavant varen incloure infermeres i treballadors socials.

En els centres d'atenció a Salut Mental a nivell ambulatori l'expansió del treball en grups ha estat important. S'han constituït grups amb pacients que presenten diversitat de patiments. Des de Grups d'Acollida o d'atenció a la demanda, a grups a temps limitat en les àrees bàsiques de salut, a grups per patologies més lleus (ansietat-depressió), a grups amb persones amb patologia mental severa, amb addiccions. Grups de familiars. Grups multifamiliars. Grups oberts i grups amb termini. Grups amb nens, grups amb adolescents i grups amb persones grans.

En els Serveis de Rehabilitació Psicosocial, el grup és el principal element de treball.

Ara bé, això no vol dir que "tot s'hi val". Vull dir que de la mateixa manera que el grup pot ser una matriu del creixement i desenvolupament dels seus membres, augmentant-ne el discerniment, l'autonomia, el criteri propi, la capacitat de prendre decisions i la capacitat d'acció, pot també, si no coneixem bé els mecanismes, afavorir funcionaments regressius i infantilitzadors, uniformants i patològics.

Crec que és important estar atents als funcionaments grupals regressius, que ens podrien fer manipuladors o manipulables, i per tant cal un rigor alt en la concepció del treball grupal. Cal saber que el grup és una eina de treball que cal saber emprar des del respecte a la singularitat de cada subjecte dins el grup i al mateix temps la cura de l'espai comú.

Formació en treball grupal

Cal tenir una formació per portar grups. I aquesta formació es va adquirint especialment d'una manera: observant grups. L'observació de grups ha estat l'eina més important per a l'aprenentatge del treball en grups.

La figura de l'observador és important, i el grup un lloc idoni per a aquest treball i entrenament.

Cal també una formació teoricotècnica, que no s'adquireix en poques sessions de

treball. Cal aprendre les bases teòriques fonamentals del funcionament psíquic del subjecte i dels funcionaments emocionals i del pensament grupal. Cal aprendre a treballar amb un altre amb qui compartir la tasca de portar un grup.

La meva formació com a psicoanalista i des de la formació en Observació de Bebès ha estat important per ajudar-me en el meu treball en grups terapèutics. No vol dir que calgui fer-se psicoanalista per treballar en grups. Però sí que cal conèixer les bases de la psique humana, tenint en compte la dimensió inconscient dels fenòmens que es donen en un grup. També calen el respecte i el sentit comú, la capacitat de resistir el desànim, la paciència i la perseverança com a elements essencials per poder acompanyar els altres. Acompanyar-los en els treballs cooperatius pel pensament i l'acció que ens rescata de les dificultats que els humans tenim plantejades.

Bibliografia

■ Wilfred R. Bion. *Experiencias en grupos*. Paidós 1980. ISBN 8475090206, 9788475090207

■ Wilfred R. Bion. *Transformaciones*. Promolibro. ISBN 978-8479864392.

■ Wilfred R. Bion. *La tabla y la censura*. Gedisa 1982. ISBN 978-8474321616.